İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

[itobiad], 2018, 7 (5): 230/242

Türk Din Musiki Ders İçerikleri İçin Bir Öneri

A Suggestion For Turkish Religious Musical Course Content

Sıtkı AKARSU

Dr. Öğr. Üyesi, K.Ü. Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü

Dr., Kastamonu University, Faculty of Fine Arts and Design, Department of Music Sciences

sakarsu@kastamonu.edu.tr

Orcid ID: 0000-0002-3028-1021

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 21.09.2018
Kabul Tarihi / Accepted : 20.10.2018
Yayın Tarihi / Published : 31.12.2018
Yayın Sezonu : Aralık
Pub Date Season : December
Cilt / Volume: 7 **Sayı – Issue:** 5 **Sayfa / Pages:** 230-242

Atıf/Cite as: AKARSU, S . (2018). Türk Din Musiki Ders İçerikleri İçin Bir Öneri. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7 (5), 230-242. Retrieved from http://www.itobiad.com/issue/41845/462496.

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. http://www.itobiad.com/

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU- Karabuk University, Faculty of Theology, Karabuk, 78050 Turkey. All rights reserved.

Türk Din Musiki Ders İçerikleri İçin Bir Öneri

Öz

Müzik, insanların duygu, düşünce ve hislerini anlattığı, ulusal ve evrensel bir dildir. İnsanların en güçlü duygularından birisi de inanç olduğu için müzik inancın ayrılmaz bir parçası haline gelir. Her duygunun ifade edilmesinde aracı olarak kullanılan melodik kalıplar, dini duyguların da anlatılmasına refakat eder.

Ulusal müzik türlerinin sınıflandırılması aşamasında dini musikiye de yer verilir. Türkiye'deki müzik kültürü içerisindeki dini musiki, çok eski dönemlere dayanmaktadır ve icra olarak önemli bir yol kat etmiştir. Bu musikiye ait teorik ve icra bilgilerinin kazandırılması adına, imam hatip ortaokulları ve liselerinde, aynı zamanda İlahiyat fakültelerinin lisans ve lisansüstü düzeylerinde bu eğitim verilmektedir.

Günümüzde ilgili eğitim kurumlarının belirli aşamalarında verilmekte olan dini musiki derslerinin Lisans düzeyindeki öğretim programı ve ders içerikleri incelenmiş, içeriğin icra kabiliyetini, icradaki makamsal seslerin ve perdelerin kazandırılmasını, dini musikideki türlerin seslendirilmesi ile ilgili çalışmaları desteklemediği sonucuna varılmıştır. Çözüm önerisi olarak, ders içeriklerinde yeni bir düzenleme, ilave etkinlik örnekleri ve makamsal dizi çalışmaları sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dini Musiki, Makam, Dizi, Etkinlik, İçerik.

A Proposal for Turkish Religious Music Course Contents

Abstract

Music is a national and universal language through which people express their feelings and thoughts. As one of the strongest emotions of people is believing, music becomes an integral part of faith. Melodic molds, which are used as a means to express emotions, accompany the expression of religious feelings as well. In the classification stage of national music genres, religious music is also included. Dating back to the ancient times, religious music within the musical culture of Turkey has been since performed.

For the acquisition of the theoretical and practical knowledge of this genre of music, Turkish religious music courses have been provided at Imam Khatib high schools and Theology faculties. It was investigated the course content and license level curriculum of religious music lessons given at certain stages of these educational institutions. The curriculum and contents of the religious music courses given at tertiary institutions have been examined. It is concluded that the contents are not supportive to the feasibility of performance, the acquisition of modal voices and keys and the exercises about the vocalization of the religious music. As a solution proposal, a new arrangement in the course contents, examples of additional activities and the exercises of modal series are presented.

Keywords: Religious Music, Mode, Series, Activity, Content.

Giriş

Toplumlar kültürel kimliklerini oluştururken, sosyal davranışlarla birlikte yapılandırırlar. Bu yapılanmanın geçmiş ve gelecek arasında bir bağ olması önemlidir. Toplumların sürekliliği de bu bağa ve geleceğe taşınabilmeye bağlıdır. Kültür kavramının içinde en yoğun yaşanan değer inançtır(Gönül ve Altıntuğ, 2014: 44). Bir diğer unsur da müziktir ve müzik ile inancın sıkı bir bağı vardır.

Musiki, kainatı ve maddeyi tasarıma dönüştüren, insanın gerçekliği içerisindekileri, emsalsiz rüyalara dönüştüren çok boyutlu bir sanattır. Sesi tablolaştırabilme, zamanı değiştirebilme ve duyguları şekillendirebilme özellikleri vardır. Musikide duygusal hayatın düşünce hayatının ötesine çekildiğini görürsünüz. İnsanlar musiki sayesinde kendi duygularını duyar, işitir. Belki de bu yüzden gerçek musiki sanatının taklide dayanmadığını söylemek mümkün olabilir. Temaya kurgulu yapının, tamamen disiplin gerektiren sanatın ifadesi olarak görülmesi de yanlıştır. Bunun aksine sırlarla dolu duyguların, sonsuz ile ilişki kuran dünya anlamının bir simgesidir(Özalp, 2000: 14).

Uçan, Türk müziği çok yönlü ve derin bir konu içeriğine sahip olan müzik türüdür demektedir(aktaran, Özgür ve Aydoğan, 2015:3). Bunun önemli sebeplerinden birisi, Osmanlı İmparatorluğunun, varlığını sürdürdüğü süre içerisinde musikinin kıymetini bilmiş, bu anlamda önemli katkılar sunmuş olmasıdır. Çok zengin ve eşsiz bir kültür olan Türk müziği kültürü, kayıt altına alınamaması ve bir dönem de dinen günah sayılması nedeni ile bazı sorunlar da yaşanmıştır. (Özalp, 2000:18). Fakat bu sorunlar zamanla aşılmıştır. Türk Müziği kültürünün makamsal ve ezgisel yönden yapılanma sürecinde, dini musikiye yeni bir başlık dahi açılmıştır. Bu alanda kayıtlar tutulmuş ve önemli eserler bırakılmıştır.

Türklerin İslamiyet öncesi yaşadığı toplumda dini tören niteliğindeki seramonilerinde müziği kullanmışlardır. İslamiyeti kabul etmelerinden sonra da sürekli gelişme gösteren Türk Müziği, diğer toplumlar ile kıyas kabul edemeyecek derecede ilerleme göstermiştir. Bu gelişme içerisinde mutasavvıflar da ibadetler içerisinde musikiye yer ayırmışlardır. Zamanla musikiye daha fazla yer ayrılması neticesinde dini musikide de yeni form ve biçimler ortaya çıkmıştır(Özalp, 2000: 106). Türk mzüiğinin daha iyi anlaşılması adına orta Asya'daki geçmişimiz ve o döneme ait kaynakların incelenmesi, yanılsamlardan uzaklaşılması daha çok katkı sağlayacaktır(Akdoğan, 2008: 155).

Dini musiki, insanların dini vecibelerini yerine getirmede ve uygulamalarında, kabul görmüş olan dünya müzik kültürü ile sentezi sonucunda orytaya çıkan bir müzik türüdür diyebiliriz. Mabetlerdeki başlayan icrası, sonrasında diğer dini vecibelerin icra alanlarına uzanmıştır.

Din olgusu insan hayatında önemli bir yere sahip olduğundan, dini musiki de aynı önemle ilgili disiplinlerde yerini alır. Özellikle de ülkemizde birçok mabette, ibadethanede ifalar dini musiki eşliğinde gerçekleştirilir(Koca, 2013; Traşçı, 2015 aktaran Sevinç, 2017: 154).

> *Müslümanlar tarih boyunca büyük bir "İslâm Mûsikî Kültürü" meydana getirmişlerdir. Farklı coğrafyalara bağlı olarak çeşitlilik arz eden bu müzik hazinesi ülkemizde "Türk Din Mûsikîsi" olarak isimlendirilmektedir. İslâm dünyasında "Riyâzî" (Matematik) ilimlerden sayılan mûsikî, Osmanlı Dönemi'nde "İlm-i Şerîf" (yüce bir ilim) olarak tanımlanmıştır. Mûsikînin nazarî/teorik ve icrâ yönünün olması, kalbe tesir etmesi yüce bir ilim olmasının en önemli sebeplerindendir. Dolayısıyla tarih boyunca İslâm sanatları içerisinde mümtaz bir yere sahip olan mûsikînin hem bu tarihî süreçteki gelişimini hem de bizim kültürümüzde aldığı şekli ana hatlarıyla tespit ederek ve anlaşılmasını kolaylaştırarak gelecek nesle aktarmak gerekmektedir(Turabi, 2017: 9).*

Halk arasında din görevlilerinin yetkinlikleri, çoğu zaman dini musiki alanındaki gösterdiği performansa bağlı olarak belirlenmeye çalışılır. Alandaki ilmi bilgisini ikinci plana atmaktadırlar. Bunun doğruluğu elbette tartışılır bir meseledir, fakat ibadetin yapıldığı anda görevlinin icrasını dikkate almaktadırlar(Sevinç, 2017: 154).

Dini hayatı üstün kılarak yaşam içerisinde önemli bir noktaya yerleştirmiş olan Osmanlı devleti, musikiye de önem verdiği için ikisini bir arada harmanlayabilmiş ve üst bir noktaya taşımayı başarmıştır. Cumhuriyetin ilanına kadar kıymetli bir dönem yaşamış olan dini musiki, Cumhuriyetin ilanından sonra kapatılan tekke ve zaviyeler ile zayıflamaya başlamıştır(Demirtaş, 2009: 225).

Günümüzde kullanılan dini musiki formlarına bakıldığında, ana hatları ile temelde 2 başlıkta toplamak mümkündür. Bunların alt başlıkları da mevcuttur. Ana başlıklar ve alt başlıklar aşağıda sırası ile sunulmuştur(Sezikli, 2013):

A. Cami Musikisi
    1. Kur'an-I Kerim
    2. Ezan
    3. Kamet
    4. Salat
    5. Mevlid
    6. Cuma Namazı
    7. Namaz ve Mahfel Tesbihleri(Müezzinlik)
    8. Miraciye

9. Tevşih
10. Telbiye
11. Tekbir
12. Temcid
13. Muhammediye

B. Tekke Musikisi
   1. Mevlevi Ayini
   2. Bektaşi Ayini
   3. Mevlevi ve Bektaşiliğin Dışındaki Tarikatlarda Musiki
      a. Kuudiler
      b. Kıyamiler
      c. Devraniler
   4. Durak
   5. Kaside
   6. Şuğul
   7. Na't
   8. Savt
   9. Mersiye
   10. Nefes
   11. İlahi

Bu iki ana başlık hakkında kısaca bilgi vermek gerekirse, cami musikisinin sadece insan sesi ile icra edilen bir musiki olduğunu söylemek gerekir. Türk din musikisinde cami musikisi İstanbul ile şekillendiği için İstanbul Tavrı denilen bir okuma şekli de oluşmuştur. Bu tarz tamamen irticalen icra edilir. Kendi içinde elbette bazı kurallar barındırmaktadır(Sezikli, 2013: 92).

Tekke musikisinde ise tarikatların dini seramonileri olan törenlerinde zikir yapmaları esnasında musiki kullanılmaktadır. Her tarikatın kendine özgü zikri vardır(Sezikli, 2013: 112).

Türkiye'de Türk din musikisi eğitimi, ortaöğretim ve lisans düzeyinde, yine lisans üstü düzeyde verilmektedir. Bu ders ilk olarak 1968-1969 yıllarında verilmeye başlamıştı(Akdoğan, 2015: 42). Üniversitelerde bu dersin içerikleri, isimleri ve ders saatleri bazen farklılık gösterse de temelde aynıdır. Genel olarak Türk Din Musikisinin Türk Musikisindeki yeri ve

önemi belirtildikten sonra, Dini Musikinin iki şubesinden olan Cami ve Tekke Musikisi'ne ait formların teorik ve pratik açılardan öğretilmesi amaçlanmaktadır. Fakat şuan bu derslerin sahip oldukları içeriklerin, temel hedef olan öğrencilerdeki dini musiki icrasını sağlayacak düzeyde olmadığı kanaati mevcuttur. Ders içeriklerinin yeniden gözden geçirilerek nazari bilginin yanında icra kabiliyetini de destekleyecek düzeyde etkinliklerin artmasına yönelik yeniden düzenlenmesinin katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Türk Din Musikisi Dersi İçin İçerik Önerisi

1. ***Bazı Üniversitelerdeki Türk Din Musikisi Dersi İçerikleri***

   a. Fırat Üniversitesi: Dini Musiki (Nazariyatı) (2 0 2)

      Türk Din Musikisinin Türk Musikisi'ndeki yeri ve önemi belirtildikten sonra, Dini Musiki'nin iki şubesinden olan Cami ve Tekke Musikisine ait formların teorik ve pratik açılardan öğretilmesi amaçlanmaktadır.

   b. Uludağ Üniversitesi: Türk Din Musikisi Nazariyat(2 0 2)

      Öğrencilerin Türk din musikisi nazariyatının temel bilgilerini, notaları, Türk müziği aralıklarını, makamları, formları öğrenmeleri sağlanır. Usulleri tanımaları ve vurarak eser okumaları sağlanır. Bazı eserler geçilir.

   c. Marmara Üniversitesi: Türk Din Musikisi Nazariyat(2 0 2)

      Müziğin tanımı ve etkileri, Müziğin sınıflandırılması, Türk Din Musikisi Tarihi 9-14. Yüzyıllar, Türk Din Musikisi Tarihi 15-19. Yüzyıllar, Cami Musikisi formları Ezan, Dini Musiki eserlerinden örneklerin okunması, Cami Musikisi formları İlahi, Cami Musikisi eserlerinden örneklerin okunması, Cami Musikisi formları Salat – Mevlid, Cami Musikisi formları, Tasavvuf Musikisi eserlerinden örneklerin okunması.

2. ***Türk Din Musikisi Dersi İçin Bir İçerik Önerisi***

Her disipline ait eğitim programları yapılırken, bilindiği üzere 4 başlık altında çalışmalar gerçekleştirilir. Bular, hedef, içerik, eğitim durumları(öğretmen-öğrenme süreci) ve değerlendirmedir. Her başlık bu programların yapılmasında ayrı bir öneme sahiptir.

Program tasarısı hazırlanırken öncelikle bireyleri "niçin eğitiyoruz" sorusu ile işe başlanır. Bunlar, programın hedefleridir. Daha sonra "ne öğretelim" sorusunun cevabı aranır, ki bu da programın içerik boyutudur. Eğitilecek hedef kitleye ne öğretileceği belirlendikten sonra "nasıl öğretileceği" aşamasında eğitim durumları olarak ifade edilen öğretme-öğrenme süreci hazırlanır. Son olarak "ne kadar öğretildiği"ni ölçebilmek adına değerlendirme boyutu vardır. Bu 4 aşama sonucunda programın taslağı hazırlanmış ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir(Demirel, 2010: 150).

Çalışma konumuz olan Türk Din Musikisi dersinin programının ilk aşaması olan hedefleri belirlenirken bazı lisans eğitimi veren kurumlarda "*Tarih içerisinde bilhassa Osmanlı coğrafyasında gelişen ve günümüzde de devam eden dini musikinin mahiyetinin ve formlarının öğretimi ve tatbikatı*" olarak belirlenmiştir. Genel bir ifade olarak niçin bu programın hazırlandığına cevap vermektedir. Bu da, Türk din musikisinin nazari bilgisinin kazanılması ve icra edilebilmesidir.

Türk din musikisi dersinin öğretim programının incelenmesi neticesinde, içerik boyutunda sunulan maddelerin hedeflere ulaşabilirliği noktasında bazı tartışılabilir noktaları olduğu kanısına varılmıştır. Şöyle ki, Demirel'e göre içeriğe alınacak olan bilginin seçiminde zaman, bir gerçeklik ölçütü olarak ele alınabileceği gibi aynı zamanda bir kontrol mekanizmasıdır. Yani içeriğin belirlenmesinde zamanın iyi kontrol edilmesi gerekir. İçeriğin her aşaması zaman ile uyumlu olmalıdır. Bu dersin içerik boyutunun, öncelikli ve yoğun olarak teorik bilgilerin gerçekleşmesine yönelik olduğu söylenebilir.

Türk din musikisi dersinde, ilahiyat fakültesinde okuyan öğrencilerin bu dersin sonunda, dini musikiye ait formları seslendirebilmeleri için içeriğin yoğun bir şekilde etkinlikler ile geliştirilmesi gerekir. Teorik bilgilerin olduğu nazari kısmın, zaman olarak azaltılıp bunu icraya kaydırmak yerinde olacaktır. Burada şöyle bir risk ortaya çıkabilir ki, öğrencilerin tamamının icra yeteneklerinin olmayışıdır. Fakat bu risk faktörüne göre icradan feragat edip, dersi teorik kazanımlara yönlendirmek de hem hedef ile uyuşmayacaktır, hem de mezun öğrencinin niteliğini azaltacaktır. Dolayısı ile dini musikini formlarına ilişkin etkinlikler ve çalışmalar arttırılmalıdır. Ayrıca bu dersin icra alanı içerisine giren Türk müziği makamlarından, basit makamların temel teşkil edecek olan 5 tanesi(Uşşak, Hicaz, Rast, Kurdi, Busellik) öğretilip, öğrencinin hem bu makamları tanıması hem de icra edebilmesi sağlanmalıdır.

Türk din musikisi dersinin içeriği için aşağıdaki tabloda, bir öneri geliştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda, bu ders için tasarlanan dönemlik ders öğretim planı sunulmuştur. Tabloda, haftalık ders üniteleri teori ve uygulama boyutu ile verilmeye çalışılmıştır. İlk haftalarda uygulamalar yapılamayacağı düşünülerek, teori-uygulama başlıkları konulmamıştır.

Tablo 1. Türk Din Musikisi Ders İçerik Önerisi Tablosu

HAFTA	Konular
1	Türk Müziğin tanımı ve sınıflandırılması
2	Türk Din Musikisi Tarihi ve Formları
3	Dini musikinin dindeki yeri ve örnek icralar
4	**Teori** : Temel Müzik Eğitimi ve Nota Eğitimi **Uyg**. : Nota eğitimi uygulamaları
5	**Teori** : Türk Müziğinde Makamlar ve Uşşak-Hicaz Makamı **Uyg.** : Etkinlikler ve Örnek Eserler
6	**Teori** : Buselik-Kurdi-Rast Makamı **Uyg.** : Etkinlikler ve Örnek Eserler
7	**Teori** : Cami Musikisi formlarından Kur'an-ı Kerim, Ezan, Kamet, Salat **Uyg.** : Bu formlardan uygun olanların Buselik-Kurdi-Rast-Uşşak-Hicaz-ı Humayün Makamlarında dinlenmesi ve seslendirilmesi
8	**Teori** : Cami Musikisi formlarından Mevlid, Cuma Namazı, Namaz ve Mahfel Tesbihleri(Müezzinlik), Miraciye, Tevşih. **Uyg.** : Bu formlardan uygun olanların Buselik-Kurdi-Rast-Uşşak-Hicaz-ı Humayün Makamlarında dinlenmesi ve seslendirilmesi.
9	**Teori** : Cami Musikisi formlarından Telbiye, Tekbir, Temcid, Muhammediye **Uyg.** : Bu formlardan uygun olanların Buselik-Kurdi-Rast-Uşşak-Hicaz-ı Humayün Makamlarında dinlenmesi ve seslendirilmesi
10	**Teori** : Cami Musikisi formlarından Telbiye, Tekbir, Temcid, Muhammediye **Uyg.** : Bu formlardan uygun olanların Buselik-Kurdi-Rast-Uşşak-Hicaz-ı Humayün Makamlarında seslendirilmesi. Cami Musikisi eserlerinden örnek eserlerin dinlenmesi, okunması.
11	Tasavvuf Musikisi formlarından Mevlevi Ayini, Bektaşi Ayini, Mevlevi ve Bektaşiliğin Dışındaki Tarikatlarda Musiki.
12	**Teori** : Tasavvuf Musikisi formlarından Durak, Kaside, Şuğul, Na't **Uyg.** : Bu formlardan uygun olanların Buselik-Kurdi-Rast-Uşşak-Hicaz-ı Humayün Makamlarında dinlenmesi ve seslendirilmesi
13	**Teori** : Tasavvuf Musikisi formlarından Savt, Mersiye, Nefes, İlahi. **Uyg.** : Bu formlardan uygun olanların Buselik-Kurdi-Rast-Uşşak-Hicaz-ı Humayün Makamlarında dinlenmesi ve seslendirilmesi

14	**Teori** : Cami Musikisi ve Tasavvuf Musikisi genel tekrarı. **Uyg.** : Cami Musikisi ve Tasavvuf Musikisinden örnek eserlerin dinlenmesi ve okunması
15	**Teori** : Cami Musikisi ve Tasavvuf Musikisi genel tekrarı. **Uyg.** : Cami Musikisi ve Tasavvuf Musikisinden örnek eserlerin dinlenmesi ve okunması.
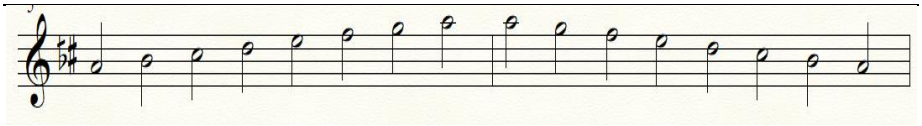
Türk din musikisi dersinde 1 dönem içerisinde öğrencilere verilebilecek olan içerik, yukarıdaki tabloda sunulmaya çalışılmıştır. Tablodan da anlaşılacağı gibi öncelikle müzik ve Türk müziği kültürü ile başlangıç yapılmıştır. Daha sonra temel müzik eğitimi verilmesi planlanmıştır. Temel müzik eğitiminin temel kavramlar, notalar ve susların yer, değer, isimleri ile kısıtlı tutularak okunacak etkinlikler ve örnek eserlerin seslendirilebilmesi amaçlanmıştır.

Tabloda görüldüğü üzere temel müzik eğitiminden sonra hedef guruba, Türk müziğindeki makamlardan kısaca bahsederek temel olarak dini musikide sıkça kullanılan 5 basit makamı kazandırmak amaçlanmıştır. Birçok makamın 1 dönemlik gibi kısa sürede kazandırılması mümkün değildir. Bu 5 makamı aktif olarak seslendirecekleri dini musiki formlarında kullanacaklardır. Bu makamların dizi özellikleri teorik olarak kazandırıldıktan sonra bu özellikleri taşıyan öğrencilerin okuyabileceği seviyede yazılmış olan, uzun süreli notaların kullanıldığı etkinlikler ve örnek eserler ile pekiştirilmesi yine içeriğe eklenmiştir. Özellikle etkinlik örneklerinin okunmasının, makamların icra olarak kazanılmasına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.
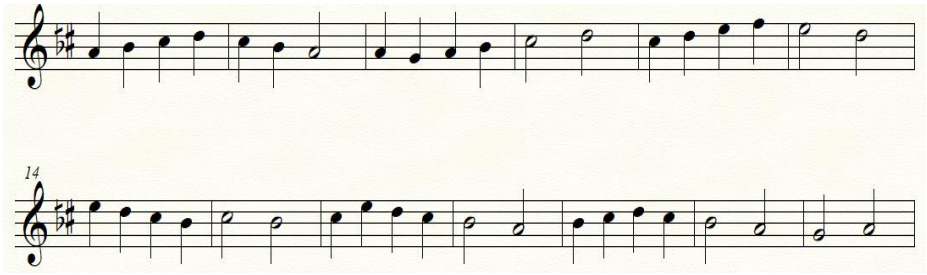
Hazırlanan içerik tablosunda hem cami musikisine ait hem de tasavvuf musikisine ait formların teorik bilgilerinin verilmesi hedeflenmiştir. Bu bilgilerin kazanılmasının ardından bunlarla ilgili makamsal çalışmalar yapılmalıdır. Yapılan bu çalışmada birkaç forma ait makamsal çalışmalar sunulmuştur.

Dini musiki içerisindeki irticalen okunan serbest formları istenilen makamda seslendirebilmek mümkündür. Belirli bir ritmi olan eserler de zaten belirli bir makamda yazılmıştır. Dolayısı ile irticalen okunacak olan eserlerde makamsal çalışmaları yoğunlaştırmak doğru bir adım olacaktır. Diğer formlarla ilgili de zaten örnek eser çalışmaları yapılması planlanmaktadır.

Aşağıda, makamsal etkinliklere ve formlara ait etkinliklere örnek çalışmalar sunulmuştur.
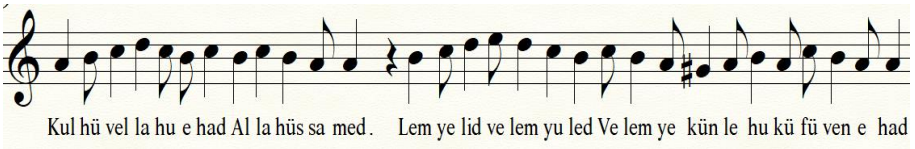


Şekil 1. Hicaz Makamı Dizisi Etkinliğini Gösterir Tablo



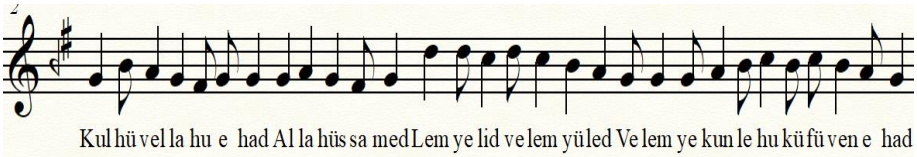
Şekil 2. Hicaz Makamı Etkinliğini Gösterir Tablo

Şekil 1'de görüldüğü gibi Hicaz-ı Humayün makamına ait biz dizi çalışması verilmiştir. Türk müziğinde hicaz ailesi 4 çeşit olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu etkinlikler yazılırken bu hassas detay göz ardı edilmiş, tek bir makam olarak bu dizi verilmiştir. Sonrasında Şekil 2'de yine makama ait bir seyir çalışması verilmiştir. Bu etkinlik çalışmaları, yayın sürecinde kısaca sunulmuştur. Bolca ve uzun etkinlik örnekleri kullanılması makamı daha kazandırıcı niteliğe kavuşturacaktır. Yapılan makamsal etkinliklerin ardından ilgili makama ait seviyeye uygun bir eser çalışması konulmalıdır.(Ör. Ah nice bir uyur uyanmaz mısın?).

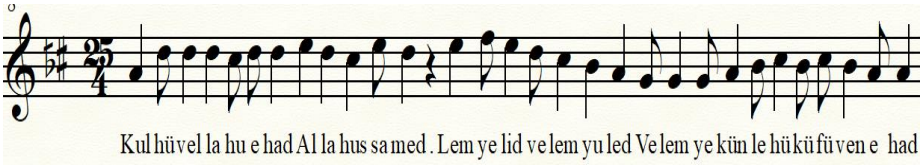
Cami musikisi ve Tasavvuf musikisi formlarının makamsal olarak seslendirilmesi çalışmasına da Cami musikisi formlarından olan İhlas suresi örnek olarak verilmiştir. Aşağıdaki şekillerde İhlas suresi 5 ayrı makamda etkinlik çalışması olarak sunulmuştur. Bu çalışmalarda dörtlük ve sekizlik notalar kullanılsa da biraz daha yavaş okunması kıraat açısından doğru olacaktır. İkilik notalar çalışmanın giderini ağırlaştırdığı için bu şekilde yazılmıştır.
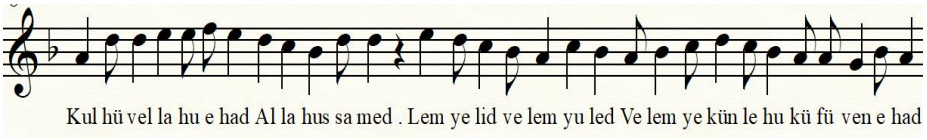


Şekil 3. Kur'an-ı Kerim(İhlas Suresi) Formunun Buselik Makamındaki Çalışması



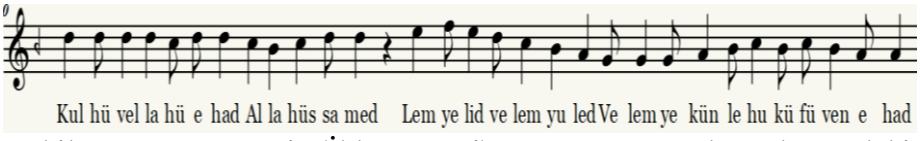
Şekil 4. Kur'an-ı Kerim(İhlas Suresi) Formunun Rast Makamındaki Çalışması



Şekil 5. Kur'an-ı Kerim(İhlas Suresi) Formunun Hicaz-ı Humayün Makamındaki Çalışması



Şekil 6. Kur'an-ı Kerim(İhlas Suresi) Formunun Kurdi Makamındaki Çalışması



Şekil 7. Kur'an-ı Kerim(İhlas Suresi) Formunun Uşşak Makamındaki Çalışması

SONUÇ

İnsanoğlu sadece hayatta kalmak için yaşayan bir canlı değildir. Hayatta kalmanın ötesinde kendini keşfetme, bir amaç edinme ve bu kazanımlar ile yaşamdan zevk alabilme isteklerine de sahiptir. Beden ve ruhtan meydana gelen insan, bedensel ihtiyaçlarının farkına varma ve giderme eylemine sahip olduğu gibi ruhsal isteklerin de farkına varıp onları tatmin etme eylemleri gösterir. Fakat burada beden için doğru gıdanın belirlenmesi gerektiği gibi ruh için de doğru gıdaların belirlenmesi gerekir. Burada inanç, belirleyici unsurlardan birisidir.

İnsanlar bedensel olarak günlük gıdaya ihtiyaç duyar ve acıktığı zaman bunu gidermek için belirli besinler alırlar. Bazen de bir iç sıkıntısı, anlamsız ve sebebi bilinmeyen içsel bunalımlar yaşarlar. Aslında burada da ruh insana acıktığını hissettirir ve doyum arzusunda olduğunu belirtir. Verilecek gıda bazen birileri ile paylaşma, bazen inzivaya çekilme, bazen ibadet etme ve bazen de musiki olabilmektedir. Yaradanın aslında inanç bağlamında bir

ibadet ritüeli koymasının altında yatan sebeplerden biri de budur. İbadet ile günlük ruh gıdasının alımıdır. İbadette musiki ise doğru hali ile onu bezeyen bir tılsım haline gelir.

İslam'da musikinin yasak olup olmaması ile ilgili tartışmalar halen sürmektedir. Ama Mevlana'nın dediği gibi Bezm-i Elestte tüm insanların ruhu Allah'ın sesini duyduğu için, musiki orada başlar ve her insan yaşamı içerisinde seslerden etkilenir. Bu nedenle musikinin (doğru halinin) İslam dünyasında yasaklanması, inananları ruhsuzlaştırmak, haramileştirmek ve bedensel arzulara teslim etmek olur. Çünkü insan içsel dünyasını doyurmak zorundadır. Eğer bu doyumlar gerçekleşmez ise ihtiyaç yer değiştirir ve başka bir alandan dışa vurum gerçekleşir. Dolayısı ile musikiyi insan hayatına dahil etmek gerekir.

Müzik, günlük hayatımızın içerisinde olmasının yanında eğitim kurumlarında da eğitimi verilmektedir. Zamanla dini eğitim veren kurumların da müfredatlarına konulmuştur. Hem teorik hem de icra boyutu ile öğrencilere kazandırılmaya çalışılan bu disiplin, hedef öğrenciler kadar onların hitap ettiği insanlara da ulaşmaktadır.

Yapılan bu çalışmada lisans düzeyindeki Türk Din Musikisi, ki ismi "***İslam sanatları ve dini musiki***" olarak ta güncellenen dersin müfredatındaki içerikleri incelemek ve ihtiyaçlara bağlı olarak yeni bir içerik önerisinde bulunmak amaçlanmıştır. Araştırmada dersin içerik kısmındaki maddelerin biraz daha icraya yönelik olarak hazırlanmasının, öğrencilere katkı sağlayacağı kanısına varılmıştır.

Bu dersin içeriğinde genel olarak, mesleki formasyon kazanan öğrencilerin musiki bilgileri ile elde edeceği kazanımlar ve sesini kullanma teknikleri hakkında bilgi ve becer olduğundan, içeriğin de bunlara yönelik olması gerekmektedir. Bu çalışmada da Türk müziğine ait makamlardan temel teşkil edecek olan 5 tanesi belirlenmiş, onların kazandırılması adına etkinlikler ve bazı seyir çalışmaları konulmuştur. Bu makamların kazanılması ile birlikte mesleki hayatlarında diğer makamları öğrenmeleri daha da kolaylaşacaktır. İcra olmaz ise teorik bilginin hiçbir faydası yoktur. Tabi burada bi programın riskleri vardır. Yetenekli olmayan öğrenciler olabilir ve süreç içerisinde kazanımların gerçekleşmesi adına zorluk çekebilirler. Fakat bu risk göz ardı edilmelidir. Mümkün mertebe icra yeteneklerine yönelik etkinlikler yapılmalıdır. Makamlarda da serbest dolaşabilmesi için makamı tam kavramaları sağlanmalıdır. Çünkü bu kazanımlar, onlara mesleklerinde ciddi derecede katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Demirel, Ö. (2010). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.

Özalp, N. (2000). *Türk Musikisi Tarihi I-II.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Özgür, Ü. ve Aydoğan, S. (2015). *Gelenekten Geleceğe Makamsal Türk Müziği*. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Sezikli, U. (2013). *Makamlarla Türk Din Musikisi Eğitim Seti*. İstanbul: Dört Mevsim Yayınevi.

Tıraşcı, M. (2015). *İlahiyat Fakülteleri İçin Dini Mûsikî Ders Notları*, Dört Mevsim Kitap Yayınları: İstanbul.

Turabi, A. H. (Ed.) (2017). *Türk Din Mûsikîsi El Kitabı*, Grafiker Yayınları: Ankara.

Makaleler

Akdoğan, B. (2008). *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, I, 151-190.

Akdoğan, B. (2015). Türk Din Mûsikîsi Derslerinin Eğitim ve Öğretim Problemleri ve Çözüm Yolları ile İlgili Bazı Düşünceler, *Journal of Islamic Research*, 26(1), 4-44.

Demirtaş, Y. (2009). Türk Din Musikisi Formları, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesı Dergisi*, 14, 213-227.

Gönül, M. ve Altuntuğ, O. (2014). Dinler ve Mûsikî, *İslâm, San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsıkîsi Dergisi*, 12, 43-62.

Sevinç, M. (2017). İmam Hatip Liselerinde Dinî Mûsikî Eğitiminin Tarihsel Süreci ve Öğretim Programlarının Karşılaştırılması, *Journal of Faculty of Theology of Bozok University*, 11, 153-184.

Tezler

Koca, F. (2013). *İslam Tarihi ve Medeniyetinde Salâlar ve Salavatlar*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi SBE.